

B. Stenge Csaba
Magyar hadműveletek Kárpátalja visszacsatolása során, 1939. március. II.
fázis (2. rész)¹

Összegzés

Ez az összegzés – bár a Kárpátalja visszacsatolásával kapcsolatos hadműveletek második fázisára koncentrál – természetesen nem hagyhatja teljesen figyelmen kívül a hadműveletek első fázisát sem, illetve a veszteségek tekintetében kitekint az 1938 októbere és 1939 márciusa közötti összecsapások egészére is (beleértve az irreguláris szabadcsapatokat is).

Tapasztalatok

Az ebben a fázisban bevetett magyar erők – a kárpátaljai hadműveletek első fázisának zömével ellentétben – már nem a határ mentén álló, illetve ott felállított erők voltak, hanem a hátszágából felvonuló, magasabb harcértékű seregtestek. Ezért az első fázisban alkalmazott, sok esetben frissen felállított és anyagilag még nem teljesen feltöltött, jelentős arányban pár hete bevonult újoncokból álló személyi állomány jelentette problémák őket nem érintették. A felvonulás és az átcsoportosítás azonban ez esetben is problémákba ütközött a rendelkezésre álló rövid idő alatt: a távolságon és az időjárási problémákon túl az utak minősége és áteresztő képessége is akadályozta, illetve korlátozta a felvonulást. Ezért nem tudott a kijelölt seregtestek összes alakulata részt venni az előretörésben, illetve ezért tudta csak késve megindítani az előretörését a legészakabbra, legtávolabbra felvonuló 9. önálló gyalogdandár.

Az utak minőségén és áteresztő képességén túl a hadműveletek első fázisához hasonlóan az időjárás ekkor is okozott problémákat. Ezek közül kiemelendők a megáradó Halas-patak okozta problémák (a magas belvíz állt a lövészárkokban és egyéni lövészgödrökben). Emellett egy repülőtéren is komoly problémákat okozott a belvíz, mint arról még szó esik.

A magyar csapatok morálja általánosságban magas volt. Általában a szlovákoknál is ez volt a helyzet, de a szlovák oldalról a magyar csapatok néhány fő dezertálót is jelentettek (arról nincs adat, hogy ezek a katonák szlovák nemzetiségűek voltak-e, mert lehetnek akár például ruszinok is). A másik oldalról kiemelendő még az államvédelmi őrség, a térségben javarészt még mindig a határbiztosítást ellátó rendvédelmi erő itt még fennálló keretei között szolgáló cseh és morva nemzetiségű tagjainak passzivitása, akik közül több mint kétszázan estek fogságba, gyakorlatilag ellenállás nélkül.² A passzivitás oka természetesen az volt, hogy Csehszlovákia már nem létezett: 1939. március 14-én Szlovákia függetlenné válásával felbomlott, ráadásul szülőföldjük március 15-én Cseh-Morva Protektorátus néven német megszállás alá került, és a Harmadik Birodalom része lett. Ezért egy Szlovákia keleti határvidékén lezajló konfliktusban nem volt miért részt venniük, és az életüket, testi épségüket kockáztatniuk. A morál kérdésén túl kiemelendő még a védelemmel kapcsolatban, hogy a szlovákok – a csehszlovák erőknek az első fázis során az Ung völgyében folytatott tárgyalásaihoz hasonlóan – az északi szektorban ügyesen használták a fegyverszüneti tárgyalásokat időhúzásra, a magyar előretörés lassítására, ideiglenes megállítására.

Az elfoglalásra kijelölt területet a magyar csapatok politikai döntés alapján, ahhoz igazodva szállták meg. Emiatt az előretörő magyar erők harcászati szempontból nem mindig a

¹ A tanulmány az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíjának támogatásával készült.

² A foglyokkal kapcsolatos források eltérnek: 211, illetve 311 cseh-morva foglyot említenek. Valamelyik számadat a kettő közül nyilvánvalóan elírás (feltételezésem szerint az utóbbi).

legjobban védhető vonalon álltak meg. A legnyilvánvalóbb ez a legdélibb szakaszon volt, a déli szektor baloldalán, ahol a 2. lovasdandár 1. huszárezrede foglalta el a Tisza Pálóc körüli kanyarját, ahol valósággal „hurokba dugták” a fejüket. A huszároknak itt a folyót átlépnie még felderítő járőrökkel sem volt szabad. Így az elfoglalt terület biztosítása részükről teljesen passzív jelleget öltött, és a túlpárt fedett megközelítést lehetővé tévő jelentős erdői, valamint a folyókanyarulatból eredő oldalazó-, illetve keresztűz lehetősége tálcán kínálta fel a szlovák félnek egy Pálóc elleni vállalkozás végrehajtását, melyre március 24-én sor is került. Természetesen ha a harcászati szempontok lettek volna a mérvadóak, és ők maguk választhatják ki a jól védhető pozíciókat, akkor a huszárok a térségben nem az ott nagy kanyart leíró Ung vonalára, hanem az attól északra lévő erdők szegélyére tolták volna előre biztosító őrsüket. Ilyen körülmények között a szlovákok meg sem tudták volna közelíteni a magyar csapatok állásait, vagy ha esetleg mégis igen, akkor azt csak nagyon súlyos veszteségek árán tudták volna kivitelezni. Ahogy a 2. lovasdandárnál ezt megfogalmazták: *„alighanem sokkal súlyosabb tanulságot vittek volna magukkal a Pálóc-i vállalkozásból, mint az a valóságban történt”*.³

Mivel egy távoli, a jelentős távolság és a térség korlátozott kapacitású útvonalai által nem könnyen megközelíthető térségben zajlottak az összecsapások, a konfliktusban kiemelkedő szerepe volt a két fél légierőinek.⁴

Ez egyenes következménye volt a légierő mint haderőnem gyors reagáló-képességének és bevetetőségének, valamint csapásmérő képességének.

Magyar oldalról a folyamatosan, kellő hatásfokkal végrehajtott felderítés mellett a saját csapatok védelmében repült vadászbevetéseket is fontos kiemelni. Ezek légi harcokat is eredményeztek, ahol a magyar vadászok súlyos veszteségeket okoztak a szlovák félnek, és kivívták a légi fölényt a hadművelleti terület felett. Tették ráadásul mindezt a nagyobb teljesítményű szlovák vadászgépek elleni harcokban saját veszteség nélkül, amely a magyar vadászpilóták kiemelkedő teljesítményét jelzi. (A magyar fél a térségben az adott időszakban egyetlen repülőgépet veszített, mely ugyan egy CR.32-es vadászgép volt, de az műszaki hiba miatt zuhant le.) Ezen kívül egy számos problémát a felszínre hozó – navigációs tévedés, illetve technikai hiba miatti téves bombaoldás –, de összességében sikeresnek értékelhető légicsapást is végrehajtottak Igló ellen, mely a szlovák légierő legfontosabb bázisa volt az ország keleti részén.

Problémaként említendő még egy esetben a magyar fél részéről a rosszul kiválasztott reptér. A már említett, nedves időjárás okozta problémák a repülők bevetetőségét is korlátozták. A Csap melletti, a Tisza és a Latorca között fekvő ártéren kijelölt – vízelvezetéssel nem rendelkező, alagsövezés nélküli – tábori repülőtér a nedves időjárás miatt teljesen felázott, és az oda helyezett 1/3. vadászrepülő-század beragadt a sárba, így nem tudott részt venni a bekövetkező hadműveletekben.

A szlovák fél repülőerőinek bevetésével kapcsolatban érdemes kiemelni néhány fontos tényezőt és tapasztalatot. A harcok fő terheit szlovák oldalról viselő repülők rendkívül súlyos személyi és anyagi veszteségeket szenvedtek el, annak ellenére, hogy alacsonytámadásaikkal esetenként érzékeny személyi veszteségeket okoztak a felvonuló magyar erőknél. Végző konklúzióként azonban a szlovákok is leszűrhatték a március 23-34-ei bevetéseikkel kapcsolatban, hogy vadászgépekkel alacsonytámadásokat végrehajtani általában túl nagy veszteségekkel jár, nem gazdaságos. (Ez később, a második világháborúban is nemzetközi tapasztalat volt, mégis általános volt a vadászok alacsonytámadásra történő bevetése egészen a háború végéig általában vagy dedikált csatarepülőgépek hiányában, vagy a kétségbeesztő hadihelyzet okozta kényszerítő körülmények miatt.)

³ A 2. lovasdandár működése... i. m. 11. o.

⁴ A témáról lásd részleteiben Baptism of Fire i. m.

Megemlítendő még, hogy bár voltak polgári áldozatai a konfliktusnak, megfigyelhető, hogy a két fél lehetőség szerint igyekezett a lakott területeket, és így a polgári lakosságot kímélni. Ezért tüzérseget és repülőerőket is csak korlátozottan alkalmazott, különösen lakott területek ellen. Feltehetően emiatt nem került végrehajtásra a Nagymihály elleni magyar légitámadás sem. A magyar felderítés észlelte a saját csapatok számára potenciális fenyegetést jelentő szlovák csapatösszevonásokat a településen és egy raj Junkers Ju 86 kétmotoros bombázó ejtőlőszerekkel feltöltve készülségbe lett helyezve az akció végrehajtására, melyre végül nem került sor.

A közös lengyel–magyar határ jelentősége

A közös lengyel–magyar határ sajnos rövid életű volt, csak fél évig létezett, 1939 márciusa és szeptembere között. Emiatt a komoly együttműködési szándék is csak tervek szintjén maradt mind politikai, mind pedig katonai – beleértve hadiipari – téren a két ország között. Ennek oda az volt, hogy 1939. szeptember 1-én a Harmadik Birodalom és Szlovákia megtámadta Lengyelországot, az akcióhoz pedig 1939. szeptember 17-én a Szovjetunió is csatlakozott, és Lengyelország német–szovjet megszállás alá került. A Harmadik Birodalom és a Szovjetunió között 1939. augusztus 23-án aláírt Molotov–Ribbentrop paktum titkos záradékában meghatározott érdekszféráknak megfelelően Lengyelország keleti részét – beleértve a magyar határ menti térséget is – bekebelezte a Szovjetunió. Ezzel természetesen egy drámaian új külpolitikai szituáció jött létre Magyarország számára. A megbízható szövetséges Lengyelország helyett az 1938 márciusában az osztrák határon megjelent Harmadik Birodalom után immár Európa másik, rendkívül expanzív külpolitikát folytató totalitárius rezsimjével, a Szovjetunióval is határossá vált az ország, a kettő ütközőzónájában. Később nyilvánvalóvá is vált, hogy Magyarország nem tudja elkerülni a két birodalom közötti konfliktusba való belesodródását, mely oly tragikus következményekkel járt Magyarország számára.

A közös lengyel–magyar határ a fentiek miatt fél éven belül elvesztette remélt stratégiai jelentőségét. Azonban 1939 őszén mégis fontos szerepet töltött be: nagyon sok lengyel katona és polgári menekültek jelentős hullámai tudtak ezen keresztül Magyarországra jutni, ahol menedéket találtak az elkövetkező viharos időkben. A lengyel katonák közül 1939 októberétől 1940 júniusáig, Franciaország vereségéig a magyar kormány engedélyével mintegy 60.000 fő távozott Jugoszlávián keresztül nyugatra, ahol folytatták a harcot a Harmadik Birodalom ellen.⁵ Ez természetesen nem kerülte el a németek figyelmét: a sorozatos diplomáciai tiltakozásokon túl a hadianyag-szállítások leállításával is reagáltak rá (melyet előszeretettel használtak politikai nyomásgyakorlásra, ahogy ez manapság is gyakori a nemzetközi politikában).

Természetesen az 1939 szeptemberében a térségben gyökeresen megváltozó külpolitikai helyzet miatt az Ung völgyében húzódó vasútvonal és közút is elvesztette stratégiai jelentőségének jó részét. Emiatt hosszú távon a kelet-szlovákiai területre történő benyomulás is elvesztette az adott pillanatban, 1939 márciusában meglévő stratégiai fontosságát, bár ez előre természetesen nem volt tudható. A katonai akció hatása azonban megmaradt: a háború végéig megmérgezte a magyar–szlovák kapcsolatokat.⁶

⁵ Godó Ágnes: Magyar–lengyel kapcsolatok a második világháborúban. Budapest, Zrínyi, 1976. 88. o., Kapronczay Károly: Lengyel katonák magyar földön. Budapest, Zrínyi, 1994. 80–81. o.

⁶ A konfliktus politikai következményeiről magyarul lásd Janek István kutatásait, pl. doktori disszertációját (Janek István: Szlovák–magyar kapcsolatok 1939–1944. Pécs, 2009. 347 o.).

Veszteségek

A veszteségek számba vételénél a személyi veszteségek mellett fontos kitérni a haditechnikai veszteségekre is. Magyar oldalon a Kárpátalja visszacsatolásával kapcsolatos hadműveletek során 24 honvéd halt hősi halált (az ő adataik részletesen szerepelnek a tanulmány végén). Rajtuk kívül egy fő polgári személy halt meg március 24-én egy Szobránc elleni légitámadásban (az ő nevét ezidáig nem tudtam beazonosítani). Az anyagi veszteségekre is kitérve, néhány közelfelderítő repülőgép szenvedett kisebb, könnyen javítható sérüléseket légvédelmi tűzben, valamint egy vadászgép zuhant le műszaki hiba miatt. A szlovák légitámadások következtében megsemmisült egy Hansa-Lloyd féllánc talpas tűzérési vontató és egy háromtonnás Ford, valamint egy 1,5 tonnás Rába-AFi teherautó. Javíthatóan megsérült még egy-egy további Hansa-Lloyd és háromtonnás Ford, valamint egy háromtonnás Rába-Krupp teherautó. Becslésem szerint legalább 15 ló is megsérült a légitámadásokban, néhány ezek közül elpusztult, illetve meg kellett ölni, mert gyógyíthatatlan sérüléseket szenvedett.⁷

Ami a szlovák veszteségeket illeti, egy összefoglaló jelentés szerint szlovák oldalon 27 katona és 9 civil halottja volt a határkonfliktusnak.⁸ A magyar csapatok összesen 571 foglyot ejtettek, ebből 360 szlovák, és 211 cseh-morva nemzetiségű volt.⁹

A cseh és morva nemzetiségű foglyok zöme feltehetően az államvédelmi őrség nagymihályi 33. zászlóaljának (parancsnok Josef Burda alezredes) állományába tartozott.¹⁰

A szlovák veszteségeken belül kiemelendő, hogy légierjük 13 halottat veszített (nyolc fő hajózó és 5 fő földi személyzet), egy további pilótájuk fogságba került. A nyolc hősi halott hajózó közül hat fiatal tiszt volt, három pilóta – köztük két repülőszázad parancsnok – és három megfigyelő, akik pótlása nyilvánvalóan rendkívül nehezen, csak évek múltán volt megoldható egy kicsiny légierő számára.¹¹

A szlovák légierő a nagyon súlyos személyi veszteségeken túl igen súlyos technikai veszteségeket is szenvedett. A rövid konfliktus során megsemmisült 8 Avia B.534 vadászgép és két Letov Š.328 közelfelderítő-könnyűbombázó. Ezen túl további mintegy 23 repülőgépük szenvedett javítható sérüléseket (ebből 12 gép az iglói repteret ért légitámadás során, a többi pedig légvédelmi tűzben, vagy légi harcban sérült meg).

A szlovák szárazföldi csapatok haditechnikai eszközei közül megsemmisült egy Tatra OA vz.30 típusú páncélgépkocsi (melyet nem javítottak ki, és a továbbiakban a még használható alkatrészeit eltávolítva alkatrészdonorak használtak),¹² legalább egy további OA vz.30 pedig

⁷ Baptism of Fire i. m. 97. o.

⁸ Mičianik, Pavel: Pokračovanie slovensko-maďarského vojnového konfliktu po oficiálnom skončení maďarskej agresije (marec-apríl 1939) In: Slovensko medzi 14. marcom 1939 a Salzburškými rokovаниami. Prešov, UNIVERSUM, 2007. 265. o.

⁹ Felvidéki Magyar Hírlap 1939. március 28. 2. o.

¹⁰ A zászlóaljról lásd Lásek, Radan: Jednotka určená SOS (3. díl). Praha, Codyprint, 2008. 332. o.

¹¹ Baptism of Fire i. m. 100. o.

¹² Androvič, Štefan: O podiele pozemného vojska na odrazení horthyovskej agresie na východe Slovenska v marci 1939 V. In: Obrana 1996. apríla 20, 7. o.

javíthatóan megsérült. Elpusztult továbbá két háromtonnás Tatra T27 teherautó¹³ és két KPÚV vz.37 típusú, 3,7 cm-es páncéltörő ágyú.¹⁴

Összvesztések

A Kárpátalja visszacsatolásával kapcsolatos kutatásaim egyik legfontosabb aspektusa volt – a számos esetben nevesítve jelzett polgári áldozatokon túl – a magyar reguláris és irreguláris erők veszteségeinek pontos, teljességre törekvő megállapítása mind a létszám, mind a nevek tekintetében. Az 1938 októberétől decemberéig lezajlott súlyos határincidensek során magyar oldalról összesen 15 katona halálának körülményeit és személyi adatait tártam fel.¹⁵ Az 1939 januárjában lezajlott legsúlyosabb, munkácsi határincidenssel kapcsolatban – az eseménytörténet részletes feltárásán túl – magyar oldalról mind a tíz halálos áldozatot bemutattam (két katona, egy nemzetőr, öt térképhelyesbítő és két polgári személy), valamint egy további januári esetet is feltártam, amikor egy magyar katonát a demarkációs vonal közelében agyonlőttek.¹⁶

További 40 név szerint beazonosítható, és egy további biztosan elesett, nem ismert nevű halottat vesztek a magyar szabadcsapatok az 1939 októbere és januárja közötti összecsapásokban (a Munkácsnál elesett öt térképhelyesbítővel együtt a név szerint azonosított elesettjeik száma 45 fő).¹⁷

Mester Kálmán említést tesz összességében 14 olyan sírról, melyet Kárpátalján találtak, és melyben név szerint nem azonosított személyek nyugszanak (nyilvánvalóan az eltűnt szabadcsapatbeli társaik utáni kutatás során találták meg ezeket a sírokat). Szó szerint ezt írta: „14 ismeretlen hősi halott, jórészt kárpátoroszek, akiknek sírjait ugyan megtalálták, de nevük ismeretlen.”¹⁸ Közülük egy fő biztosan a korábban már említett, derceni csatában elesett ruszin katonaköteles, aki önként csatlakozott a szabadcsapatokhoz – a Prém József vezette 1. századhoz – és egy másik, név szerint ismert, szintén önként csatlakozott ruszin társával, Volosin Vaszillal együtt esett el 1938. október 11-én délután Dercen és Fornos között.

Lehetséges, hogy a többi 13 fő között volt néhány tévesen beazonosított személy is (fegyveres harcban részt nem vevő, de fegyveresek által meggyilkolt civil). Zömük azonban szervezetlen, vagy szervezett formában a csehszlovák rendvédelmi erőkkel, illetve még inkább a Kárpáti Sziccsel összecsapó helyi ruszin lehetett. Közülük szervezett csoport

¹³ A korábban megjelent szlovák irodalomban ezek a teherautók Tatra T29 típusúként szerepelnek, azonban a fennmaradt fotók tanúsága szerint a roncsokról egyértelműen be tudtam azonosítani, hogy nem T29, hanem T27 típusú járművekről volt szó. A hibás adatokkal kapcsolatban lásd pl. Mičianik i. m. 265. o.

¹⁴ A magyar páncéltörő tüzérség 2. rész i. m. 43–44. o.

¹⁵ Lásd ezeket részleteiben B. Stenge Csaba: Súlyos határincidensek Csehszlovákia és Magyarország között 1938 október-decemberében I-II. rész. In: Seregszemle 2017/2. 128–145. o., ill. Seregszemle 2017/3-4. 106–119. o.

¹⁶ A munkácsi határincidensről lásd részleteiben a Honvédségi Szemle 2019/1. és 2019/2. számában leközlésre kerülő tanulmányaimat (A „vízkereszti csata”: csehszlovák–magyar határincidens Munkácsnál 1939. január 6-án I-II. rész).

¹⁷ A 45 név szerint beazonosítható szabadcsapatbeli elesettet név szerint lásd a Seregszemle ezen számában párhuzamosan leközlésre kerülő A Rongyos Gárda bevetése Kárpátalján, 1938–1939 2. rész című tanulmány végén (a nevek ismétlését ez esetben szükségtelennek érzem).

¹⁸ Mester i. m. 334. o.

egyedül Fenczik István feketeinges gárdája volt (melyet Volosin egyébként hivatalosan felosztatott, vagyonát pedig elkobozta).¹⁹

Meg kell itt még említeni a tizenkét fő, 1938 novemberében, magyar érdekekért való küzdelem folytán elesett lengyel diverzánst is (az ő neveik is mind ismertek).²⁰

A Kárpátalja visszacsatolása során zajlott 1939 márciusi hadműveletek során a magyar csapatok egy MTI jelentés szerint – a honvédségtől származó információk alapján – a hadműveletekben 72 halott, 164 sebesült, 3 eltűnt és két fő fogoly veszteséget szenvedtek el (ebben a hadműveletek I. és II. fázisa együtt szerepel, bontás nélkül).²¹ Jómagam ennél több főt találtam a reguláris erők veszteségei között. A különbség nyilvánvalóan a sebesülésükbe később belehaltakat jelenti, hiszen ilyenek folyamatosan jelentős számban voltak az ekkor vívott konfliktusokban. Mivel Közép-Európában antibiotikumok a gyógyászatban ekkor még nem álltak rendelkezésre, számos későbbi haláleset oka volt a súlyos baktériumfertőzés (illetve jelentős volt az amputációk száma is, részben szintén ezen okból kifolyólag). A térképhelyesbítők egyik sebesültje, Kiss Ernő például az 1939. január 6-án kapott, elfertőződött haslövésébe több mint két hónappal később, 1939. március 11-én halt bele (csehszlovák oldalon is volt olyan, Jiří Častalovic, aki az ugyanekkor, 1939. január 6-án elszenvedett sebesülésében legyengülve tífuszfertőzést kapott, és ebbe február 7-én belehalt). Voltak olyan sebesüléstípusok is, melyek ellátása még ma is rendkívüli kihívásokat támaszt, és ez akkor nem volt megoldott. Volt olyan, 1938. októberében gerinclövést kapott szabadcsapatbeli harcos (Szabó József), aki ebbe a sebesülésébe 1939 januárjában halt bele. De hasonló példákat erre is lehet hozni a másik oldalról is. Cyril Míšek, a csehszlovák 36. gyalogezred katonája 1939. március 16-án kapott gerinclövést az Ung völgyében, és a szerencsétlen katona nagyon súlyos sebesülésébe – mellyel az orvosok gyakorlatilag nem tudtak mit kezdeni – több mint öt hónappal később, 1939. augusztus 23-án halt bele szülővárosában, Hlukban. Ugyanitt említhető pl. ugyanebből a gyalogezredből Jan Slanina is, aki az 1939. január 6-án kapott fejlövésébe január 19-én halt bele.

Ezeket az utólagos veszteségeket a teljesség igényére törekvően természetesen rendkívül nehéz – esetenként lehetetlen – összegyűjteni, mivel az összecsapások után néhány nappal keletkezett összefoglaló jelentésekben még nem szerepelnek. 1938-1939-cel azonban sok esetben még ezek az összefoglaló jelentések sem maradtak fenn, illetve csak összesített számadatokat tartalmaznak, nevek nélkül.

A Kárpátalja visszafoglalásával kapcsolatos hadműveletekben 1939. március 14. és április 2. között az általam eddig feltalált adatok szerint összesen 84 fő altiszt, tiszt és legénység halt hősi halált, közülük többen kórházban, életveszélyes sebesülésüket követően. Egy további eltűnittel együtt ez a szám 85 fő. Tiszt nem volt a hősi halottak között, bár tisztek közül hárman is súlyosan megsebesültek márciusban, legsúlyosabban Néray Lajos főhadnagy, a 25. határadász-zászlóalj árkászszakaszának parancsnoka, aki március 16-án az Ung völgyében egy tüzérségi gránát repeszeitől mindkét szemére teljesen megvakult.²²

A 84 hősi halott közül 60 fő esett el a hadműveletek első fázisában, míg 24 fő a második fázisban. Az első fázisban elesett katonák közül mintegy 32 fő esett el március 14-én (ebből 26 fő a munkácsi és 6 fő az ungvári csoportból), 25 fő március 15-én (ebből 20 fő a beregszászi, négy fő a munkácsi és egy fő az ungvári csoportból) és három fő március 16-án (mindhárman az Ung völgyében). Összesen tehát 29 fő esett el a munkácsi, 20 fő a

¹⁹ MNL OL K 428. MTI ki nem adott közlemények 1938. november 12.

²⁰ Lásd erről B. Stenge Csaba: Lengyel diverziós műveletek Magyarország támogatására 1938. október–novemberében. 2. rész Hadtudomány 2017. évi elektronikus szám 80–81. o.

²¹ MNL OL K 428 MTI napi hírek 1939. április 14.

²² HM HIM HL Kit. 1. doboz 577. sz.

beregszászi és 11 fő az ungvári csoportból. Ehhez járul még egy eltűnt a munkácsi csoportból, és egy elesett helyi nemzetőr a beregszászi csoportnál. A munkácsi csoport 16, posztumusz kitüntetésre fel nem terjesztett hősi halottját eddig sajnos nem tudtam név szerint beazonosítani. A veszteségek dátumaiból is jól látható, hogy a hadműveletek március 14-e helyett március 15-ével kezdődő tagolása milyen félrevezető és helytelen és hogy március 16-án már csak az Ung völgyében folytak számottevő harcok, azt követően pedig már gyakorlatilag sehol.

A harcok második fázisában, 1939. március 23. és április 2. között 24 fő esett el a magyar csapatok állományából. Közülük 18-an haltak meg szlovák légitámadásokban, illetve azok következményeként (tüzérségi löszerrobbanás). A halottak közül két fő tartozott a délen bevetett lovasdandár egy alárendelt alakulatába (15. kerékpáros zászlóalj), 17 fő a közepen bevetett 2. gépkocsizó dandár, majd 7. önálló dandár állományába (közülük 16-an légitámadások során, vagy annak következményeként estek el) és öt fő tartozott az északon bevetett 9. önálló dandár állományába.

A Kárpátalja visszacsatolása során vívott hadműveletek második fázisában hősi halált halt 24 honvéd adatai:

Déli szektor

Név	Rendfokozat és beosztás	Csapattest	Halál ideje	Halál helye	Halál oka	Posztumusz elnyert kitüntetés
Kovács I. Sándor	gyalogos, kerékpáros csatár	15. kerékpáros zászlóalj	1939. március 24-én este megsebesült (haslövés), ennek következtében 5 nap múlva meghalt	Magasrév észak-Bunkós közötti arcvonalon sebesült meg, az ungvári kórházban halt meg	haslövés	MKVÉ
Zilah István	tartalékos karpaszományos tizedes, rajparancsnok	15. kerékpáros zászlóalj	1939. március 28. 3 óra	Bunkós észak	szívlövés (egyéni lövészfegyvertől vagy golyószórótól)	MNVÉ

Középső szektor

Bihari István	polgári gépkocsivezető	14. kerékpáros zászlóalj	1939. március 24. reggel	Alsóhalas	légitámadás	MNVÉ
Balogh Gábor	tüzér, távbeszélő	2. gépkocsizó dandár tűzérosztálya, 1. üteg	1939. március 24. reggel	Szobránc	légitámadás, löszerrobbanás	MKVÉ
Fiola József	főtüzér, vontatóvezető	2. gépkocsizó dandár tűzérosztálya, 1. üteg	1939. március 24. reggel sebesült, másnap halt meg	Szobráncon sebesült meg, az ungvári kórházban halt meg	légitámadás	MKVÉ
Mártonfi Nándor	főtűzmester, kezelő altiszt	2. gépkocsizó dandár tűzérosztálya, 1. üteg	1939. március 24. reggel	Szobránc	légitámadás	MKVÉ
Patonai	tüzér	2.	1939. március	Szobráncon	légitámadás,	MKVÉ

István		gépkocsizó dandár tűzérostálya , 1. üteg	24. reggel sebesült, másnap halt meg	sebesült meg, az ungvári kórházban halt meg	lőszerrobbanás	
Jankovics Frigyes	tartalékos tizedes, számvevő tiszt	2. gépkocsizó dandár, felderítő zászlóalj	1939. március 24. reggel sebesült, másnap halt meg	Szobráncon sebesült meg, az ungvári kórházban halt meg	légitámadás, bombaszilánk hastájon	MKVÉ
Oroszvári Vilmos	páncélos, gépkocsizó puskás század, motorkerékpáros hírvivő	2. gépkocsizó dandár, felderítő zászlóalj	1939. március 24. reggel	Alsóhalas	légitámadás	MKVÉ
Fogarasi János	hivatásos szakaszvezető, géppuskás szakaszparancsnok-helyettes	6. gépkocsizó zászlóalj	1939. március 24. délután	Tiba	légitámadás	MNVÉ
Gallus Gábor	tartalékos gyalogos, gépkocsivezető	6. gépkocsizó zászlóalj	1939. március 24. délután sebesült, kórházba szállítás után még aznap meghalt Ungváron (Felvidéki Hírlap márc 29-ei száma szerint 28-án halt meg)	Tiba	légitámadás	MKVÉ
Kovalcsik Mátyás	gyalogos, géppuskakezelő	6. gépkocsizó zászlóalj	1939. március 24. reggel sebesült, kórházba szállítás után még aznap meghalt	Tiba	légitámadás	MNVÉ
Kozák József	tartalékos gyalogos, géppuskakezelő	6. gépkocsizó zászlóalj	1939. március 24. reggel	Tiba	légitámadás	MKVÉ
Lovas Lajos	gyalogos, puskás csatár	6. gépkocsizó zászlóalj, 3. század, IV. szakasz	1939. március 24. 7:35	Tiba	légitámadás	MKVÉ
Szilágyi István	gyalogos, golyószóró irányzó	6. gépkocsizó zászlóalj, 3. század, I. szakasz	1939. március 24. 7:35	Tiba	légitámadás	MKVÉ
Andirkó Antal	gyalogos	106. hadtáp zászlóalj, 3. század	1939. március 24.	Szobránc-Tiba között	légitámadás	MNVÉ
Dankó Pál	gyalogos	106. hadtáp zászlóalj, 3. század	1939. március 24.	Szobránc-Tiba között	légitámadás	MKVÉ
Nagy András	gyalogos	106. hadtáp zászlóalj, 3.	1939. március 24.	Szobránc-Tiba között	légitámadás	MNVÉ

		század				
Zsiday Árpád	karpaszományos címzetes őrmester, szakaszparancsnok, szállásügyeletes	5. gyalogezred, III. zászlóalj	1939. április 2. reggel 7 óra	Sárosremete nyugat 2,5 km	golyószóró- vagy géppuskatűz	MKVÉ

Északi szektor

Szabó Gyula	gyalogos, szakács	38. gyalogezred, 8. század	1939. március 23.	Nagyberezna	légitámadás	MKVÉ
Gerencsér Károly	gyalogos, lóápoló	38. gyalogezred törzs	1939. március 23-án sebesült, kórházban halt meg hűsvétkor (április 9.)	Utcás mellett sebesült meg, budapesti kórházban halt bele sebesülésébe	légitámadás	MBVÉ
Csordás György	tizedes, figyelő tisztes	9. könnyű tüzérezred, 2. üteg	1939. március 26. 13:30	Kossutovica 443 magassági ponttól D-re 400 méterre	golyószórótűz	MNVÉ
Vitai Dávid	gyalogos	17. gyalogezred, 7. század	1939. március 27.	Kiskolon észak	tüzérségi tűz	MKVÉ
Szabadi Béla	karpaszományos gyalogos, címzetes őrmester, szakaszparancsnok	38. gyalogezred, 1. század, II. szakasz	1939. március 26-án sebesült (mellkaslövés), kórházba szállítás után április 2-án halt meg	Kiskolon térségében sebesült meg, a nagybereznai kórházban halt bele sebesülésébe	géppuska- és golyószórótűz	MAVÉ